

УДК 332.1:336

DOI: 10.35432/tisb292023289730

ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД

Попов Микола Петрович

к.н.держ.упр., професор,
професор кафедри публічного управління та
регіоналістики
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-0204-1810>

Коренєв Микита Сергійович

аспірант кафедри публічного управління та
регіоналістики
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0000-6681-1963>

25 вересня 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) та 169 завдань [14].

У вересні 2017 року була публічно презентована Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» [8]. У доповіді наведено результати адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку. У контексті заявленої теми нашої доповіді, акцентуємо увагу на Ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад». Для досягнення зазначеної цілі пропонується шість завдань та відповідні індикатори вимірювання, які слугуватимуть створенню стратегій досягнення цих цілей з урахуванням потенціалу конкретного регіону.

30 вересня 2019 року Президент України видав Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», яким визначив, що вони «є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України» [12]. У подальшому через Закон України «Про засади державної регіональної політики» сформульовано основні пріоритети державної регіональної політики, зокрема щодо розвитку місцевого самоврядування [10, в редакції Закону № 2389-IX від 09.07.2022]:

«3) відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України;

9) адаптацію регіональної економіки та середовища проживання людини до змін клімату, посилення стійкості територіальних громад до кліматичних, демографічних та економічних викликів;

10) поліпшення матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, сприяння здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування;

11) створення ефективних механізмів представництва інтересів регіонів на загальнонаціональному рівні і територіальних громад – на регіональному рівні».

За весь період незалежності найбільшим викликом для України стало повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 року. Війна загострила й проблеми досягнення стійкості

регіонів та громад, що визначені в документах про які ми вище згадували.

Можна констатувати, що місцеве самоврядування у жодній країні не стикалося з викликами, які постали перед громадами України внаслідок широкомасштабного вторгнення росії. Невипадково стійкість громад розглядається як фактор національної стійкості [6].

«Для забезпечення комплексного відновлення територій було прийнято ряд законодавчих актів. Зокрема, затверджена постанова Уряду № 1159 [11], яка є практично дороговказом для громад: як розробляти програми комплексного відновлення їхніх територій. У таких програмах мають бути прописані кроки з відбудови, що поєднують як питання містобудування, так і соціально-економічного розвитку, вирішення інфраструктурних, екологічних та інших завдань. Розроблена програма комплексного відновлення території – це фактично планування майбутнього громад та підвищення їх інвестиційної привабливості. Такі документи повинна мати кожна територіальна громада», – зазначила Наталія Козловська [4].

Задля посилення спроможності громад до зменшення ризиків техногенних та екологічних катастроф, а також для практичного сприяння процесам відбудови, реконструкції та відновлення громад Благодійний фонд «Право на захист» розробив Методичні рекомендації щодо розроблення програми комплексного відновлення території громад [13].

Таким чином нагальною потребою є розроблення дієвих механізмів представництва інтересів територіальних громад не тільки на регіональному, а й на загальнонаціональному рівні. Саме через своїх представників територіальні громади отримують можливість узгоджувати свої інтереси з інтересами держави у досягненні ЦСР (здійснення соціально-економічних перетворень та зміцнення демократичного устрою) та відновлення громад.

Вважаємо, що провідну роль у механізмі представництва інтересів територіальних громад належить асоціаціям органів місцевого самоврядування. Правові засади їх організації, діяльності та взаємовідносин з державними органами регулюються Законом України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» [9].

Також право на об'єднання органів місцевого самоврядування закріплено в Європейській хартії місцевого самоврядування: «Право органів місцевого самоврядування бути членом асоціації з метою захисту і заохочення їхніх спільних інтересів, а також бути членом міжнародної асоціації органів місцевого самоврядування визнається кожною державою» (п. 2 ст. 10) [3].

У країнах Європи асоціації органів місцевого самоврядування мають потужну виконавчу структуру. Дослідники виокремлюють три групи завдань, що беруть на себе асоціації органів місцевого самоврядування:

1) посилення потенціалу своїх членів шляхом розповсюдження інформації (включаючи роз'яснення відповідного законодавства), консультативні послуги, розробка методик та інструментів, діяльність з розбудови інституційного потенціалу тощо;

2) представлення та захист інтересів своїх членів перед органами державної влади. Зазвичай це робиться як за допомогою структурованих, так і неформальних консультацій, петицій, участі в робочих групах, що розробляють відповідне законодавство тощо;

3) забезпечення платформи для своїх членів для обміну досвідом та передовими практиками та створення культури, яка дає змогу членам узгоджувати спільні позиції з питань, що стоять на порядку денному держави, тобто мати можливість говорити в один голос [5].

На прикладі Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Всеукраїнська асоціація громад» (ВАГ) проілюструємо представлення та захист інтересів своїх членів перед органами державної влади.

Пропозиції ВАГ до проекту Закону № 7632 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» (17.04.2023 Закон направлено на підпис Президенту України): Уряду надати органам місцевого самоврядування відповідні фінансові компенсатори, щоб вони змогли покрити бюджетні

втрати внаслідок припинення надходження податків з замінованих територій; політика держави у цьому питанні повинна бути збалансована та враховувати інтереси не тільки платників податків з точки зору зменшення податкового навантаження, а й місцевого самоврядування для досягнення балансу ресурсів, необхідних громадам.

Прикладом забезпечення платформи для своїх членів для обміну досвідом та передовими практиками є проведення 13 квітня 2023 року тренінгу «Роль транспортно-логістичного кластеру ВАГ та логістичних хабів для забезпечення продовольчої безпеки територіальних громад в умовах воєнного стану». Учасниками тренінгу стали близько 100 представників органів місцевого самоврядування.

Прикладом посилення потенціалу своїх членів шляхом розповсюдження інформації (включаючи роз'яснення відповідного законодавства) є щотижневі дайджести ВАГ з правових подій у сфері місцевого самоврядування та аграрної тематики [1].

Для вирішення нагальних питань та покращення міжмуниципальної консолідації у листопаді 2016 року було створено Всеукраїнську Асоціацію об'єднаних територіальних громад [2]. Вона складається тільки з органів місцевого самоврядування об'єднаних громад та відстоює їхні інтереси на регіональному і національному рівнях, через надання відповідних загальних послуг: представлення та відстоювання інтересів ОТГ перед ЦОВВ; поширення інформації про кращі практики громад; забезпечення участі представників громад-членів Всеукраїнської Асоціації ОТГ у всеукраїнських та міжнародних заходах та багато інших. Також Асоціація ОТГ надає персональні послуги: представлення інтересів членів Асоціації на засіданнях комісії з розгляду проектів поданих до ДФРП та інші. Є навіть платні послуги: експертний супровід розробки стратегій розвитку громад; розробка програми економічного розвитку об'єднаної територіальної громади та інші.

Таким чином для представництва будь-яких інтересів територіальних громад, зокрема у досягнення Цілей Сталого Розвитку та відновлення громад, є потужний механізм, через який вони мають можливість «говорити одним сильним голосом» [7] – це асоціації органів місцевого самоврядування.

Список літератури

1. Всеукраїнська асоціація громад. URL: <https://communities.org.ua/>
2. Всеукраїнська Асоціація об'єднаних територіальних громад. URL: <https://hromady.org/>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: Рада Європи. Міжнародний документ від 15.10.1985 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
4. Кожна громада має розробити програму комплексного відновлення її територій, – Наталія Козловська. 13.12.2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15884>
5. Магнус Ліллестрьом. Роль асоціацій органів місцевого самоврядування - європейський досвід. URL: https://decentralization.gov.ua/news/13159#_ftn1
6. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>
7. Настав час говорити одним сильним голосом, – В'ячеслав Негода асоціаціям органів місцевого самоврядування. 25.11.2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14293>
8. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsiliStalogoRozvitku-Ukraina->
9. Про асоціації органів місцевого самоврядування Закон України від 16.04.2009 № 1275-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>
10. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19/ed20230331#Text>
11. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від

14.10.2022 № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text>

12. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

13. Шутяк С. Розроблення програми комплексного відновлення території громад: методичні рекомендації. Благодійний фонд «Право на захист» Проект «Зменшення вразливості до ризиків катастроф в Україні (Фаза II)». Київ 2023. URL: <https://r2p.org.ua/programa-kompleksnogo-vidnovlennya-terytoriyi-gromad-metodychni-rekomendacziyi/>

14. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. Організація Об'єднаних Націй Україна. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>